

Nordens barn Unga gör skillnad!

Nordens Välfärdscenter

Inspirationshäfte

Resultat från projektet Tidiga insatser för familjer

norden

Nordens Välfärdscenter

Nordens Barn – Unga gör skillnad!

Utgivare:

Nordens Välfärdscenter

www.nordicwelfare.org

© november 2012

Redaktörer: Kristin Marklund, projektledare för
"Tidiga insatser för familjer", och Nino Simic

Huvudförfattare: Karin Källsmyr och Ina Nergård

Övriga författare: Kristin Marklund, Nino Simic och
Peter Irgens

Ansvarig utgivare: Ewa Persson Göransson

Illustrationer: Helena Halvarsson

Grafisk design: www.aasebie.no

Tryck: Ineko

ISBN: 978-87-7919-076-4

Upplaga: 800 ex

**Nordens Välfärdscenter
Sverige**

Box 22028, 104 22 Stockholm, Sverige

Besöksadress: Hantverkargatan 29

Tel: +46 8 545 536 00

info@nordicwelfare.org

**Nordens Velfærdscenter
Danmark**

Slotsgade 8, DK-9330 Dronninglund, Danmark

Tel: +45 96 47 16 00

nvcdk@nordicwelfare.org

**Nordens Välfärdscenter
Finland**

Topeliusgatan 41 a A, FIN-00250 Helsingfors, Finland

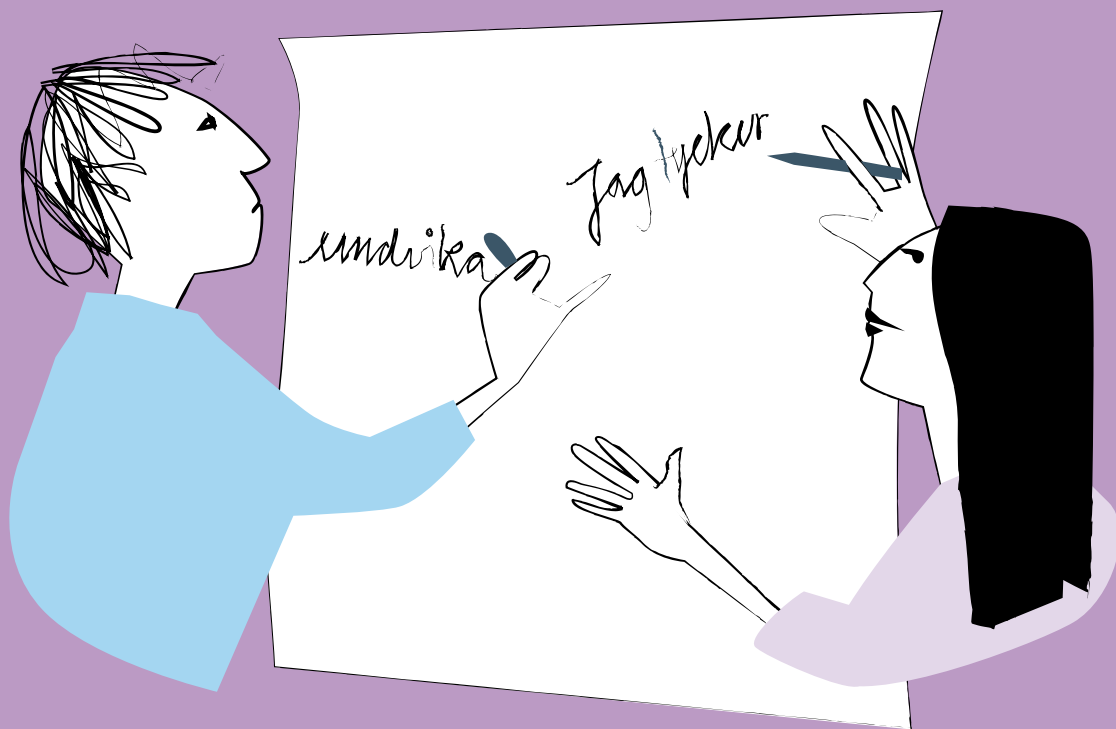
Tel: + 358 (0)40-0612015

nvcfi@nordicwelfare.org

Rapporten kan beställas tryckt eller laddas ner på:
www.nordicwelfare.org
under fliken «Publikationer».

I digitalt format finns häftet översatt även till
danska, finska, norska, isländska och engelska.

Nordens barn

Du håller i din hand del 3 av rapporten till projektet "Tidiga insatser för familjer".

Projektet är en del av Nordiska ministerrådets satsning under 2011 och 2012 på området "Tidigt förebyggande interventioner för familjer i risk för social marginalisering". Som en följd av prioriteringen fick Nordens Välfärdscenter i uppdrag att driva detta projekt. Syftet är att sprida forskningsresultat, kunskap om goda exempel och skapa nordiska nätverk.

Projektet har fyra fokusområden: Aktuell forskning om risk- och skyddsfaktorer, Lovande exempel på tidiga interventioner i Norden, Förenklad tillgång till service samt Låt barnens röst höras!

Del 3 av rapporten, Unga gör skillnad! presenterar en metod för att framhäva barns och ungas röst i samhällsdebatten och i beslutsfattandet. Häftet innehåller även en film som visar hur metoden genomförs i praktiken.

Förord	6
Inledning.....	9

DEL 1

METODER FÖR DELTAGANDE 10

ATT PLANERA FÖR DELTAGANDE	11
Inbjudan och information	11
Samlingen	11
Välkommen – och varför är vi här?	12
Vilka är vi som är med	12
Få igång tankar och en god dialog	13
Konkreta råd och idéer	13
Kartlägga problem och finna förslag på lösningar	14
Förmedla sitt budskap	15
Uppföljning	17

DEL 2

DE UNGAS RÖST 18

RELATIONER	19
TIDIG HJÄLP	20
När mina föräldrar behöver hjälp att vara föräldrar	21
När jag inte kan bo hos mamma eller pappa	22
Omhändertagandet	23
När man bor i fosterhem eller på institution	24
Information	28
Stigmatisering och tabun.....	29
Deltagande och medverkan.....	30
Att möta andra i samma situation	32
DET ALLRA VIKTIGASTE	33

DEL 3

ANDRA EXEMPEL 34

DE 4 ÅRSTIDER, DANMARK 35

Mentorerna gör skillnad! 35

De 4 Årstider 35

Mentorsutbildning 36

BARNENS RÄTT I SAMHÄLLET, BRIS, SVERIGE 36

Barns röster via HjälpLinjer för barn 36

BRIS..... 36

Barns röster..... 36

Unik grund för arbete för barns rättigheter..... 37

Resultat i praktiken..... 38

FÖRENINGEN PESÄPUU, FINLAND 39

Unga deltar i utvecklingen 39

Det är PARADiset, skriver en av de ungdomar som varit med på en samling i Norge. Att ha en tuff uppväxt med föräldrar som har problem med missbruk, psykisk sjukdom eller att vara utsatt på annat sätt med kompisar, i skolan, kan göra att livet känns väldigt ENSAMT. Ingen annan har det som jag, alla andra har det så lätt ...

Att få vara en del av ett större sammanhang och få dela sina tankar med andra kan betyda mycket. Så mycket att en av ungdomarna beskriver det som PARADiset. Vi vill med det här inspirationshäftet gå ett steg längre och låta ungdomar komma till tals med de som beslutar.

Ungdomarnas förslag till politiker.

En dialog på lika villkor.

Från objekt till subjekt.

Ungdomar som vuxit upp under tuffa förhållanden är på ett sätt mer erfarna än andra ungdomar.

Många gånger har de varit tvungna att gå in som föräldrar för sina föräldrar och syskon och framför allt klara sig själva. Låt barn vara barn, säger en av ungdomarna.

I inspirationshäftet "Unga gör skillnad" kan du läsa om ungdomarnas förslag på tidigt stöd till barn och ungdomar. Vi tar också fram en manual för hur man konkret kan göra om man vill att barn och unga ska vara med och påverka beslut i samhället. De nordiska länderna har länge varit drivande i arbetet med att förverkliga FN:s Barnkonvention. I Norge har man gått längst, genom att anta Barnkonventionen som lagstiftning. Barnen är vår framtid och med alla medel bör vi göra ungdomar delaktiga i samhället.

Nordens Valfärdscenter tackar alla ungdomar som deltagit i samlingarna i Norge, Danmark och Finland. Vi hoppas deras kloka och välgrundande förslag och synpunkter kan inspirera politiker och beslutsfattare.

Den nordiska välfärdsmodellen bygger på att vi gemensamt tar ett ansvar för välfärden i samhället. I framtiden bygger detta på att även dessa ungdomar känner sig delaktiga och vill bidra till samhällsutvecklingen.

Inledning

I projektet "Barnens röst" har vi inviterat ungdomar från Sverige, Norge, Finland och Danmark till tre samlingar. Gemensamt för dem är att de har varit "kunder" hos socialtjänsten i respektive land. Några har bott i fosterhem eller på institution, en del har bott kvar hos mamma eller pappa och fått god hjälp och stöd, andra har bott kvar hemma, trots att de själva i efterhand menar att de borde ha blivit omhändertagna.

Målet med samlingarna var att be dem om idéer och förslag på hur man tidigast möjligt, och på bästa möjliga sätt, kan hjälpa barn som lever i utsatta familjer. Vad kan vi som jobbar med, eller planerar för, barn och ungas uppväxtvillkor lära av ungdomarnas dyrköpta erfarenheter? Hur kan vi lära av deras exempel på god omsorg i samhällelig regi – eller brist på sådan – för att försäkra oss om att alla barn som växer upp i de nordiska länderna skall uppleva en uppväxt som är präglad av trygghet, omsorg och delaktighet?

Både resultatet från samlingarna och de metoder vi har använt presenteras i detta häfte. Förhoppningsvis kan det vara till inspiration för dig som vill jobba med att involvera barn och ungdom i saker som angår dem.

Flera organisationer har deltagit i arbetet med Barnens röst:

- De 4 Årstider, Danmark
- BRIS, Sverige
- Pesäpuu, Finland
- Voksne for Barn, Norge

Metoder för deltagande

Den bärande tanken i detta sätt att arbeta är att en ung människa är expert på sin situation och kan dela med sig av erfarenheter från möten med exempelvis socialtjänsten. De som arbetar med barn och ungdom kan använda sig av denna erfarenhetsbaserade kunskap för att skapa en bättre verksamhet. Ett bredare beslutsunderlag bidrar till väl underbyggda beslut och det kan bli enklare att göra konsekvensanalyser av tänkta beslut som berör barn.

Det grundläggande är att vara undrande, nyfiken och lyssna på allvar. Den vuxnes åsikter och värderingar läggs åt sidan. Vi ställer öppna frågor som gör det möjligt att dela med sig av egna erfarenheter och kunskap om det aktuella temat. Den vuxnes viktigaste uppgift är att skapa trygga och förtroendeingivande ramar, där det är möjligt att förmedla det man har på hjärtat.

Den ideella organisationen *Voksne for Barn* har varit ansvarig för att förbereda de samlingar vi har haft med ungdomar från några av de nordiska länderna. När *Voksne for Barn* inviterar unga till medverkansprocesser, är målet oftast att kartlägga deras erfarenheter och utvärdera de tjänster som de har tagit emot. Ett annat syfte kan vara att få fram behov och önskemål i deras aktuella livssituation, t.ex. när de har en förälder med missbruk eller psykisk sjukdom.

ATT PLANERA FÖR DELTAGANDE

Inbjudan och information

Det allra viktigaste i starten, när man skall bjuda in barn och ungdomar, är att ha tänkt igenom vad man vill veta och vilka frågor man kan ställa. Nästa steg blir att fundera över hur man når målgruppen. En bra kanal är ofta de som arbetar med ungdomarna, deras föräldrar, intresseorganisationer och – inte minst – ungdomarna själva.

Det är viktigt att inbjudan är tydlig med samlingens innehåll, syfte, själva förloppet och hur resultatet ska användas.

I projektet "Unga gör skillnad" bad vi några ungdomar om hjälp med att formulera en inbjudan.

När man bjuder in yngre barn bör man ha med information som riktar sig direkt till föräldrar/vårdnadshavare. Det är också viktigt att det framgår av inbjudan att de kan ha med sig en vuxen.

Oavsett åldersgrupp är det viktigt att deltagarna får information om rätten att vara anonyma.

Samlingen

Det är en stor fördel om man kan samlas på en neutral plats som upplevs som trevlig.

Storleken på en grupp kan variera, bl.a. beroende på temat. Det skall vara lätt att arbeta i både stora och mindre grupper.

Längden på en samling kan också variera från en till två dagar med övernattnings till bara några timmar. I detta projekt möttes gruppen en sen eftermiddag, använde kvällen till att

Du kan läsa hela inbjudan på Nordens Valfärdscenters hemsida: www.nordicwelfare.org/tidigainsatser

lära känna varandra och jobbade hela nästa dag från kl 9 till 16.

Medverkansprocesserna är anpassade till åldersgrupp, tema och "beställning". Metoderna har till stor del sina rötter i PLA-metoder, Participatory Learning through Action, Deltagande lärande genom handling. En vuxen processledare ansvarar för processen där deltagarna möts på ett så jämbördigt plan som möjligt, där alla känner tillhörighet, vet vilken uppgift som skall lösas och där alla deltagare får möjlighet att uttrycka sig.

Någon har ansvar för att dokumentera det som sägs, så ordagrant som möjligt för att undvika tolkningar. Målet är ju att få fram det ungdomarna faktiskt säger och menar, inte den vuxnes tolkning av det.

Den fortsatta texten beskriver innehållet i samlingarna under delprojektet *Unga gör skillnad*:

Välkommen – och varför är vi här?

Alla samlingar börjar med att arrangörerna hälsar välkommen, tackar deltagarna för att de har tagit sig tid att delta, presenterar uppdraget och orsaken till inbjudan. De berättar också om sig själva och organisationen de arbetar i.

Vilka är vi som är med

Det är viktigt att ta sig tid att lära känna varandra så bra som möjligt. Ofta används någon form av uppgift som utgångspunkt. Deltagarna ombeds berätta om sig själva utifrån teman som sätter fokus på resurser, hopp och kvaliteter.

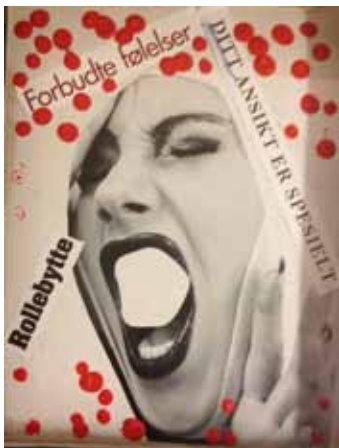
Under samlingen får alla ett ark med en ritad hand, där varje finger har ett tema eller en fråga. Deltagarna sätter sig parvis och intervjuar varandra med följande som utgångspunkter:

- Tre starka sidor hos mig
- Vad ger mig energi och lust?
- Vem är en viktig person?
- Hur jag vill att andra skall beskriva mig
- Något jag hoppas skall ske inom 5 år

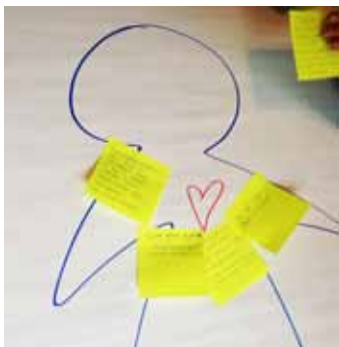
När båda berättat om sig själva för varandra sätter sig deltagarna åter i en ring. Alla presenterar den person man just har intervjuat. I en stor grupp med begränsad tid kan det räcka att man presenterar två av fingrarna. Deltagarna erbjuds också att berätta om varför de har valt att delta.

Handen: Under samlingen får alla ett ark med en ritad hand, där varje finger har ett tema eller en fråga

Skolådan: En första uppgift, som ofta gör att alla släpper loss både kreativitet och kommunikation, är "Skolådan". Målet är att få igång goda samtal och att kartlägga erfarenheter.

MåBra-gubben: Man kan t.ex. skriva ned hur en anställd i socialtjänsten, psykiatrin eller skolan skall vara, för att den unge ska vilja ta emot hjälp.

Få igång tankar och en god dialog

Under samlingens gång används olika uppdrag för att hämta erfarenheter, tankar, idéer och förslag. En första uppgift, som ofta gör att alla släpper loss både kreativitet och kommunikation, är "Skolådan". Målet är att få igång goda samtal och att kartlägga erfarenheter.

Till detta uppdrag behöver man tomma skolådor, färg, penslar, klister, saxar och diverse "pyssel och pynt".

Deltagarna delas in i grupper om 3–5 personer med uppdrag att dekorera en skolåda på in- och utsidan. Utsidan skall symbolisera hur andra uppfattar en själv eller hur man vill bli uppfattad av andra.

Insidan ska också dekoreras så att den symboliserar känslor och tankar, sidor av en själv, som man aldrig visar för någon, eller som är svårt att visa för andra. Till uppdraget används tomma skolådor, färg, penslar, klister, saxar och andra pysselgrejer.

Alla i gruppen arbetar tillsammans med en låda.

Efteråt arrangeras en "vernissage" där man ser på varandras konstverk och lyssnar till varje grupps gemensamma presentation. Både den vuxne processledaren och övriga deltagare kan ställa frågor och reflektera över svaren. Uppföljningsfrågor kan exempelvis vara: Finns det tillfällen när man skulle vilja prata med någon om det som finns under locket? Vem skulle det kunna vara? Hur skulle det kunna göras? Vad är viktigt att tänka på som vuxen för att ett barn som vill det, skall kunna lyfta på locket? Har du erfarenheter av en sådan person? Hur gick det till? Hur var den personen, eller vad gjorde den personen, så att du kände tillit?

Presentationerna lockar fram viktig information som vuxna kan använda direkt i sitt arbete med unga. Den som dokumenterar har ett stort ansvar för att anteckna det som sägs.

Konkreta råd och idéer

Nästa steg kan vara att be om konkreta råd inom något av de teman som ungdomarna har valt ut. Det kan exempelvis handla om vad som är viktigt för att skapa en så god relation att ett barn kan be om hjälp.

Voksne for Barn använder ofta uppgiften *Må bra-gubben*. Om gruppen är stor delar man in deltagarna i mindre grupper på 4–6 personer.

Varje grupp får ett blädderblock, med konturen av en människa. Alla i gruppen får post-it lappar och en penna. Uppdraget kan t.ex. vara att skriva ned hur en anställd

Livets älv: Deltagarna presenterar sina lappar för varandra. De lägger även ner sina lappar i "älven", d.v.s. på folieremsan, där de får symbolisera stenar eller stockar som gör att älven är svårframkomlig.

i socialtjänsten, psykiatrin eller skolan skall vara, för att den unge ska vilja ta emot hjälp.

Alla löser uppgiften först individuellt, för att undvika påverkan från andra. Processledaren understryker att inget svar är fel.

När alla har skrivit färdigt, presenterar man sina lappar för varandra och sätter upp dem på *Må bra-gubben*. Ju viktigare något är, desto närmare hjärtat ska lappen sitta.

När gruppen är klar sorteras lapparna och deltagarna diskuterar sig fram till t.ex. de tre saker som är viktigast.

Den som dokumenterar har även här en viktig uppgift att fånga så direkta citat som möjligt, som beskriver dels varför deltagarna menar att något är viktigt dels vad som kan göras för att uppnå det man önskar.

Kartlägga problem och finna förslag på lösningar

Ofta planerar vi och tar beslut som rör unga utifrån våra egna åsikter om vad som är problem och lösningar. Målet med att arbeta tillsammans med deltagarna, är att börja med ett annat perspektiv. Vi ber ungdomarna beskriva problem och svårigheter, men också vad de menar kan vara goda lösningar eller meningsfull hjälp.

Ibland använder *Voksne for Barn* uppgiften *Livets älv*. Uppgiften är tvådelad. Målet är att identifiera hinder eller problem kopplat till det tema man arbetar med. I den här samlingen ställdes frågan: Vad är de största utmaningarna eller problemen i ditt liv när dina föräldrar inte klarar att ta hand om dig så som de borde?

Uppgiftens andra del har fokus på deltagarnas lösningsförslag. Till denna uppgift behövs metallfolie, pennor samt post-it-lappar i två olika färger.

Deltagarna delas upp i mindre grupper om 4–6 personer. Uppdraget inleds med berättelsen om *Livets älv*, som t.ex. kan illustreras med en folieremsa på golvet. Om livet är bra, flyter vattnet utan hinder och det är enkelt att färdas på älven. Inga grund eller fördämningar står i vägen. Men om det är många grund och grynnor av något slag, blir det genast värre. Den resande måste alltid vara på sin vakt eller kan, i värsta fall, inte färdas på älven alls.

Uppdraget är att försöka kartlägga och identifiera de problem och hinder vi ser, kopplat till det tema vi arbetar med. Målet är att ta tag i orsaken till problemen, men förändring kräver att problemen definieras.

Alla deltagare får post-it lappar för att kunna anteckna allt som skapar problem eller utgör hinder för att ha det bra,

kopplat till temat för samlingen. Uppgiften är till en början individuell, utan diskussion med andra. Därmed undviker man påverkan och får fram bättre resultat än om samtalet startar direkt. Det är tillåtet att skriva obegränsat med lappar men bara ett problem per lapp – detta för att underlätta sorteringen.

När det är klart presenterar deltagarna sina lappar för varandra. De lägger även ner sina lappar i "älven", d.v.s. på folieremsan, där de får symbolisera stenar eller stockar som gör att älven är svårframkomlig.

Sorteringen som följer synliggör både det som många är eniga om, men också mindre vanliga problemställningar, som kan få minst lika stora negativa konsekvenser i livet. Betona att det inte är något fel om samma eller liknande saker kommer upp mer än en gång. Det bidrar istället till att göra flertalets erfarenheter och åsikter tydliga.

Nästa steg blir att fundera över lösningsförslag. Deltagarna får i uppdrag att fundera över de problemområden som har identifierats och över bra sätt att lösa, eller förhålla sig till problemen. Under en ny runda med post-it lappar, denna gång i en annan färg, skriver deltagarna ner förslag på lösningar, ett per lapp. Även nu är lapparnas antal obegränsat. Förslagen ska vara så konkreta som möjligt.

I samband med den efterföljande presentationen sätts post-it-lapparna med lösningsförslag intill problemet som ska lösas.

Efter presentationerna kan både problemen och alla lösningsförslag skrivas ner för att användas som underlag dels för nästa övning dels för information till dem som arbetar med barn och ungdom, politiker eller andra som är målgrupper för resultatet

Förmedla sitt budskap

Sista delen av en process har fokus på vad deltagarna menar bör förmedlas, vem som bör ta del av det som har kommit fram och gärna också hur det kan göras.

Uppdraget "Reklamaffischen" används för att deltagarna ska kunna definiera vad de vill presentera och för vilka målgrupper.

För uppdraget behövs stora, styva ark i affisch-format, gamla veckotidningar, saxar, tuschpennor och limstift.

Deltagarna delas in i mindre grupper med 3–5 personer i varje. Grupperna får i uppdrag att göra en reklamaffisch som förmedlar några av de huvudbudskap som har kommit fram under samlingen.

Varje grupp presenterar sin affisch för övriga deltagare. Man diskuterar vem man vill vända sig till med sina budskap och hur detta kan göras.

I vissa fall känner man redan från början till målgruppen, andra gånger måste man lägga ner mer arbete på att definiera den. I projektet Tidiga insatser försörjbara familjer visste vi att resultatet från de tre samlingarna skulle presenteras i en rapport och i en film och att det också skulle bli möjligt för några av ungdomarna att medverka på en slutkonferens.

Det är inte alltid de unga hinner få fram allt de har på hjärtat under en samling och ibland behöver man lite tid att tänka. Deltagarna i samlingarna fick därför med sig en uppgift som de skulle sända till oss i efterhand. Uppgiften heter *Brevet till Ministern*. Alla fick samma inledning som utgångspunkt:

När barn inte har det bra i sin familj, på grund av att föräldrarna inte kan ta hand om dem som de borde, är det viktigt att ...

Du finner några av breven längre fram i häftet.

Ibland genomförs uppgiften under en samling. Alla får papper och penna samt uppdraget att skriva en text till vilken de själva kan välja mottagare – en handläggare inom socialtjänsten, behandlare på BUP, statsministern eller allmänheten. Alla får en kort introduktionstext som utgångspunkt och några angelägna teman.

De som tycker att det är jobbigt att skriva kan be att få en privatsekreterare och diktera istället. De som vill kan jobba ihop med någon annan.

När texterna är skrivna kan den som önskar, läsa högt för alla.

Som avslutning ombeds alla deltagare säga något om vad de tar med sig från samlingen.

Ofta avslutas samlingen med en övning där alla får ta emot en komplimang och ge en komplimang till någon annan.

Uppföljning

En samling kan ha väckt gamla, onda minnen till liv. Deltagarna kan vara otåliga för att de vill se hur deras bidrag har använts för förbättringar. Det är viktigt att deltagarna följs upp både individuellt och som grupp och att man har planerat för detta redan före första mötet.

En viktig del av processen är att få veta att det man bidragit med kommer till användning för att hjälpa andra barn och ungdomar.

De ungas röst

Det är mycket klokt och bra som kommer fram när man frågar ungdomar om hur de tänker att man kan hjälpa barn så tidigt som möjligt i livet och på ett så bra sätt som möjligt. Det är flera teman som upprepas och som kommer upp oavsett i vilket av de nordiska länderna man bor eller hur länge sedan det är att man själv tog emot hjälp från socialtjänsten. Vi har samlat det som har kommit fram under några rubriker, som har utkristalliserat sig i mötet med deltagarna. Vi har låtit de ungas röster stå för sig själva och hoppas att de skall bidra till att vi blir ännu bättre på att ge hjälp och stöd till barn som behöver det, så tidigt som möjligt i deras liv.

RELATIONER

Oavsett vilket tema vi pratar om eller vilka utmaningar vi försöker lösa kokar det alltid ned till att allt socialt arbete handlar om relationen mellan barnet och den som skall hjälpa. Om inte den är byggd på ömsesidig tillit och förtroende, hjälper det inte om man vidtar viktiga åtgärder eller fattar goda beslut. Det måste finnas människor som förkroppsligar omsorgen och barnet måste uppleva att det är en person som står på dess sida, någon som vill väl och som ser barnens resurser, möjligheter och ditt hopp. Detta är lika viktigt i den första inledande kontakten som i det fortsatta arbetet

- Jag måste få höra att jag är bra!

- Det är viktigt att relationer varar över tid om man skall ge god hjälp, trygghetspersoner som är där länge.

- Kämpa för mig! Det är ingen som har gjort det och jag klarar det inte själv.

- Man har så många uppbrott i sin uppväxt. Det är som en uppsamling av krossade hjärtan. Kan man lita på andra? Den frågan ställer man sig alltid när man möter någon som har som uppgift att hjälpa dig.

- När man möter barn och ska ge dem hjälp måste man ordna mötet så att det blir på barnets villkor. Använda ett språk de förstår, ge dem tillräckligt med tid, vara omsorgsfull och generös, kanske mötas på en bra plats och göra något tillsammans. Och så måste man undersöka att barnet verkligen tycker att det är ett bra sätt att göra det på, så att man inte bara tror att det är bra.

TIDIG HJÄLP

Många av de ungdomar som har deltagit i projektet upplever att de har fått hjälp alltför sent, trots att de vet att andra har känt till deras hjälpbehov. De understryker att vårdcentraler/ mödra- och barnavårdscentraler, förskolor och skolan, men också fritidsarenor, är viktiga att inkludera i arbetet för att se till att barn som lever i utsatta situationer fångas upp tidigt. Deras budskap till alla som jobbar på detta fält är att de har ansvar för att se barnen, prata med dem, meddela vidare om de ser signaler som är orsak till oro och framför allt – inte ge upp!

Alla som arbetar med barn måste bli bättre på att ta kontakt med socialtjänsten om man ser att något inte är bra. Hellre en gång för mycket än en gång för lite. Det är deras ansvar att göra något.

– Jag ville inte gå i skolan. Jag blev mobbad och skolan tog inte ansvar. Min lärare gjorde ingenting. Jag hade det skit hemma och skit i skolan. Skolan var en mardröm istället för ett tryggt ställe där jag kunde lära mig något.

– Vuxna ska inte vara rädda för att ställa dumma eller svåra frågor om de är bekymrade för ett barn. Vi förstår att det är gott menat. Och så måste vuxna vara bra på att läsa mellan raderna. Det är inte alltid man berättar, man är ju lojal mot sina föräldrar. Vuxna får inte ge upp, de måste fråga om och om igen, men på ett sätt som känns bra, som inte blir kränkande, men så att man förstår att de bara vill ditt bästa.

– Kom inte 10 år senare och säg att "ja, vi såg ju att något inte var som det skulle."

När mina föräldrar behöver hjälp att vara föräldrar

Flera av dem som har deltagit på samlingarna har haft tankar och idéer om vad som kan göras när föräldrar inte klarar att ta det ansvar de ska.

- Man måste kunna ringa någonstans och veta att man får hjälp, när som helst.

- Det behövs någon som kan vara ett slags förbindelselänk mellan barnet och den professionelle, någon som barnet upplever som "sin" i kontakten med systemet.

- Kommunen borde ge föräldrar erbjudanden om samlingar eller läger, så att de kan lära sig att bemästra sin situation. Man måste lära dem att förstå sina barn, hur man blir en bättre förälder.

Kära ministern,

Mitt problem var helt klart att ingen hjälpte min mor. Önskar nästan att hon hade fått lite mer hjälp, så att hon kunnat bli bättre snabbare och inte först sedan jag blev vuxen. Jag kan förstå att man tar barn från oansvariga föräldrar för att hjälpa barnet till en bättre framtid, men ens föräldrar är en stor del av ens framtid, så om de kunde få bättre hjälp på vägen till ett "normalt" liv igen, skulle framtiden bli lite bättre för både barnet och föräldrarna. Insatsen att hjälpa modern/föräldrarna att bli ansvariga föräldrar, borde helt klart prioriteras. Att inte ha en mor eller föräldrar, är en så stor nackdel, att man kommer att sakna något under resten av ens liv. Hoppas att ni förstår.

Hälsningar Flemming

När jag inte kan bo hos mamma eller pappa

Ibland är det så mycket som inte fungerar i hemmet att ett barn inte längre kan bo hos mamma och pappa. Flera av de ungdomar som har deltagit i projektet har upplevt just detta. Flera av dem menar att de har blivit omhändertagna alltför sent. När de väl har blivit omhändertagna har detta många gånger gjorts på ett kränkande eller onödigt negativt sätt. De unga deltagarna i projektet har hunnit få många erfarenheter på detta område, som de hoppas att anställda i socialtjänsten kan lära av, så att andra barn i framtiden skall slippa att uppleva det de har upplevt. De har goda råd om vad som är viktigt att tänka på när ett barn måste flytta. Flera av ungdomarna vill också gärna bidra i utbildningen av fosterföräldrar, för att få med ett perspektiv som ingen annan än de kan ge.

Omhändertagandet

- Man måste använda god tid för att finna bra alternativ till att bo hemma, inga snabba, provisoriska lösningar. Vi önskar att få en permanent boendesituation. Alla vi har ju ofta bott länge, kanske hela vår uppväxt, i dåliga miljöer, så vi dör inte om man använder några veckor till att hitta en riktigt bra lösning.

- Jag måste få lov att sörja och gapa och skrika och någon måste förstå att det är svårt och trösta mig då när jag är helt förtvivlad.

- Jag önskar att jag hade blivit omhändertagen tidigare. När man ser att detta aldrig kommer att bli en bra familj behöver man inte prova en massa och så till slut, när det är riktigt illa, flytta barnet. Då är det för sent.

När man bor i fosterhem eller på institution

De flesta av de ungdomar som har medverkat, bor eller har bott i familjehem eller på institution. De har många tankar om vad som är viktigt att tänka på för att det skall fungera bra. De har tankar om hur man kan göra övergången från biologisk familj till familjehem så bra som möjligt och de ger också råd om hur man bäst kontrollerar att allt fungerar som det ska.

- Utbildning av fosterföräldrar är viktig och man måste se närmare på vad den bör innehålla. De behöver veta vad de har framför sig, att det kan vara svårt och att man inte är så lätt att ha att göra med när man har haft det som vi.

- Fosterföräldrar måste få veta att vi måste kunna känna oss som en del av familjen, att de inte får särbehandla oss. Det är hemskt att känna att man inte är helt inkluderad! När jag skall till "avlastningsfamilj" är ju det detsamma som att säga att jag är en belastning för min fosterfamilj. Ungdomar som själva har varit fosterbarn kan bidra med information och kunskap om detta.

Kära ministern,

Jag hade gärna velat ha kärlek från mina fosterföräldrar. Kärlek i form av kramar, kyssar, tröst när jag var ledsen, utan att jag behövde be om det. Det var förödmjukande för mig. Jag bodde hos en fosterfamilj som var mycket professionell. Där var det som att bo på institution, där det finns allt man behöver, eget rum, säng, mat m.m., tydliga gränser. Allt var riktigt bra men ingen kärlek och närhet.

Trots att jag kom från en missbruksfamilj upplevde jag ofta att det dracks öl. Ibland tyckte jag att det blev för mycket. Det kändes otryggt även om de kunde kontrollera det.

Jag ville gärna att de hade ställt frågan hur jag mådde. Exempelvis efter skolan, när man kom hem. Jag fick ofta frågan hur dagen hade varit, och jag svarade bara: "Det gick bra!" och sen blev det inte mer och jag var för mig själv.

Jag ville gärna att de använde mer tid och energi på att träffa andra och skapa sociala nätverk.

Det hade varit bra för mig om de inte sett ner på min mamma eller sagt dumma saker om henne. Kände att jag blev hjärntvättad att tycka att min mamma och familj bara är töntar som inte kunde ta vara på sig själva, att jag nästan borde hata dem. Även om det är bra att prata i familjen om varifrån man kommer och varför man egentligen är placerad hos dem o.s.v, så kan man mycket väl prata om det utan att racka ner, för det är ändå ens familj.

Jag har det bra i dag. En fin man som jag har två fantastiska barn ihop med, med massor av kärlek och ett tryggt hem.

Kärlek, visa kärlek med tydliga gränser, att det är i sin ordning att känna sig älskad och välkommen till den fosterfamilj som tar ansvaret att arbeta med mycket utsatta barn som jag var.

Vänliga hälsningar Maja.

"Det är viktigt att tillsyn med och kontroll av både institutioner och fosterhem fungerar. Man måste t.ex. prata ensam med barnet, inte tillsammans med fosterföräldrarna. Man vill ju inte såra sina fosterföräldrar om man har något negativt att säga. Man kanske också är rädd för konsekvenserna om man klagar. Den som skall kolla att allt fungerar måste visa barnet att han är på barnets sida. Han eller hon måste skapa en god relation till barnet så att det är tryggt att berätta hur man har det".

Kära ministern,

Jag har bott på barnhem i 7 år och har bara en gång upplevt tillsyn. Jag tycker att det är för dåligt att det inte kommer ut någon för att kolla de olika platserna. En annan sak var, att ingen talade om för mig, konkret, varför jag inte bor hos min mor. Jag har sedan själv sett varför. Jag hade inte besökt min mor hemma hos henne på flera år, därför att det alltid var hon, som skulle besöka mig och min lillasyster.

En helt annan grej är handläggarna. Jag hatar min handläggare. Jag skulle vilja att man kunde säga: "Jag gillar henne tyvärr inte, är det möjligt att jag kan få en ny?"

Dessutom tror jag att jag har haft omkring 15 handläggare. Kan ni inte se att det vore bättre om man bara hade en, och så kunde han eller hon finnas med under en längre period?

Handläggare ska lita på barnets ord. Inte på fosterfamiljen, pedagogerna eller föräldrarna. I Köpenhamns kommun har de bestämt att placerade barn inte får resa utomlands. Jag hade tur, att min mamma tog med mig och min syster på semester. Inte alla barn får möjlighet att se en annan kultur i ett annat land. Jag tycker faktiskt att det är viktigt att barn och unga får komma ut och resa. Jag vill gärna ge er beröm för att ni faktiskt ger mig och min lillasyster lov att resa till

Norge några gånger varje år för att besöka vår storasyster. I gengäld känner jag en vars föräldrar bor i Afrika och dem får de inte se.

De flesta har det bra men hur ska en 14-åring klara sig med 75 kronor i veckan, som ska räcka till telefon, telefonräkning, cigaretter (dålig vana – borde sluta), kul med tjejerna och en massa annat?

Det är svårt! Jag tycker att ni som är ministrar ska kolla hur barn har det. Det är inte alltid man vill berätta för en psykolog om hur man har det. De 4 Årstider har unga vuxna som har varit med om samma som en själv och de är därför mycket bättre att prata med.

Sen är det ju det med att man inte får sova över hos pojkar förrän man är 15 år (över minimiåldern för sex). Och om man inte alls har sex? Jag har både killar och tjejer som vänner. Jag blir ofta tillfrågad om jag vill ha en Playstationkväll/natt. Det vill jag gärna men det får jag inte.

Jag hoppas att ni förstår att det inte är lätt att inte bo hemma, även om det är det bästa möjliga.

Eva

- Det är viktigt att man vet att någon tar hand om mamma och pappa. När jag flyttade till fosterhem visste jag ju inte vad som hände och om hon klarade sig. Jag var orolig hela tiden och det var svårt att koncentrera sig. Jag var nog väldigt arg också. Det var ju jag som hade haft hand om henne alltid och nu skulle jag helt plötsligt inte få träffa henne eller ens veta hur det gick.

Information

Behovet av information är något som kommer upp gång på gång i samlingarna. Det kan handla om generell information om var och hur man kan få hjälp om man behöver det. Det kan också vara helt specifik information man behöver t.ex. för att kunna förstå och bättre klara sitt eget liv när en förälder är missbrukare.

- Den som skall hjälpa mig måste berätta vad hon kan hjälpa mig med, inte vad hon inte kan göra. Jag måste få veta att de faktisk kan hjälpa. Hur skall jag annars kunna känna att det finns hopp för mig?

- Jag förstod ingenting innan jag fick information från sjuksköterskan om pappas sjukdom. När hon berättade förstod jag ju att det inte var något fel på mig eller att jag var skuld till hans beteende, men att det var en sjukdom. Då blev det lättare att leva igen!

- Att inte få veta är värre än sanningen!

Kära ministern,

Jag har bott i en fosterfamilj och på institution en stor del av mitt liv och i samband med det hände det några saker som jag tycker kunde ha varit annorlunda.

När jag som 14-åring skulle byta fosterfamilj, tycker jag inte att jag blev ordentligt informerad om vad som skulle hända. Det är viktigt att vi fosterbarn har inblick i sånt som angår oss, så att vi inte behöver undra.

När jag som 17-åring skulle flytta till ett gruppboende i Köpenhamn gick allt bra. Precis tills jag skulle flytta till en egen lägenhet. Då blev jag utlämnad åt mig själv och hade ingen från kommunen att prata med, när jag behövde hjälp.

Det är viktigt att vi alltid har inblick i det som angår oss och att vi alltid känner att det finns någon som är bredd att hjälpa. Annars tycker jag att ni har gjort ett bra arbete när det gäller val av fosterfamiljer.

Med vänliga hälsningar Joel

Stigmatisering och tabun

Många av ungdomarna önskar sig större öppenhet runt och tolerans för barn och ungdomar som behöver hjälp från socialtjänsten. De har många tankar om hur detta kan uppnås. Förskola, skola och fritidssektorn är viktiga arenor för ett sådant arbete.

- När jag behöver ett par nya jeans måste jag använda en massa tid på att hitta en butik där de tar mina kuponger. Och så är det ju väldigt pinsamt när kassörskan ropar över hela affären för att höra om någon av hennes kollegor vet hur de där kupongerna funkar!

- Man känner skuld, skam och osäkerhet.

- Jag är ju mer än bara ett barn med dåliga föräldrar!

Deltagande och medverkan

I FN:s barnkonvention, paragraf 12, slås det fast att barn har rätt att säga sin mening och att bli hörda i saker och ting som rör dem. Denna rätt är också något som upptar våra unga deltagare. Den nordiska lagstiftningen som berör sociala tjänster för barn, ser givetvis lite olika ut i de olika nordiska länderna, men alla har det gemensamt, att den säger något om barnets rätt till information, rätt att uttrycka sin mening och bli hörd.

De unga deltagarna i projektet berättar om sina tankar kring varför detta är viktigt och hur det kan bidra till en positiv utveckling i deras liv. De har också gett oss några goda exempel på hur man kan genomföra dessa rättigheter i praktiken.

- Ungdom och barn måste bli involverade när man utarbetar nya lagar och riktlinjer.

- För att kunna medverka på riktigt måste man ha information. Och informationen måste man få på ett sådant sätt att man förstår. Kanske det tar lång tid och måste sägas flera gånger. Man måste också ha förtroende för den man pratar med, så att man kan ställa de där dumma frågorna, så att man verkligen kan komma fram till vad man menar till slut. När man sitter där i ett möte så kanske de andra redan har tänkt och pratat en massa och jag får höra om det för första gången då. Det är inte så lätt att veta vad man skall tycka och tänka då.

– Att kunna använda sina erfarenheter till något positivt genom processer som detta är bra. Det är viktigt att få vara med och göra en skillnad, så att andra barn skall få det bättre.

– Tiden är övermogen för att barn och ungdomar skall kunna delta och verksamheten måste ändra sig. När man bor på institution blir det väldigt mycket vi och dom. Om något har hänt eller man skall göra något, så är det de vuxna som diskuterar och planerar, utan oss. Vi får bara informationen till sist och har ingen chans att påverka. Och då är det lätt att det blir konflikter. Hade vi fått vara med från början hade det säkert blivit annorlunda och kanske fungerat bättre.

Att möta andra i samma situation

Ett viktigt tema på samlingarna har varit vad som har varit till hjälp i ditt liv, trots stora utmaningar och risker. Ett entydigt svar från alla ungdomar på alla tre samlingarna har varit det att möta andra i samma situation, i organiserade former. Några av deltagarna har erfarenhet av detta och har delat med sig av sina erfarenheter.

– Att få delta i grupper med barn som är i samma situation är ett slags språngbräda för att komma vidare. Man får positiva äldre förebilder och vågar tror på att det går bra. Det ger hopp!

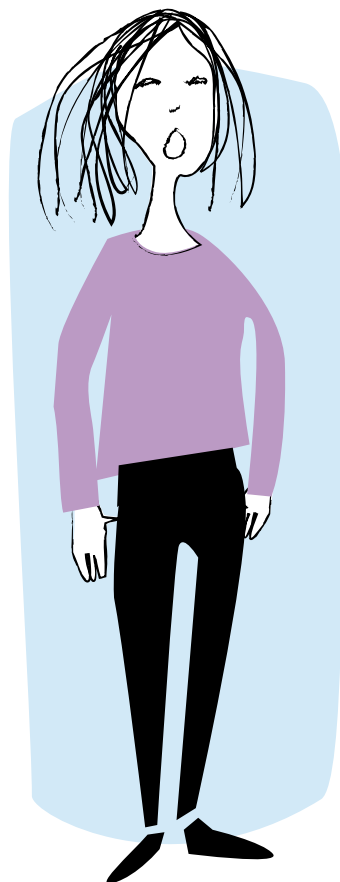
– Man har många vänner, men det är vissa saker som de inte förstår och som man kanske inte alltid vill visa eller prata om. Jag är rädd att de skall tycka synd om mig eller se på mig med andra ögon om de får veta. Med de andra i Nätverket känner jag aldrig så. Där kan jag visa alla sidor och det är enkelt att be dem om stöd när man behöver det. Bara det att någon kan säga eller skriva på Facebook att "jag förstår hur du har det" kan vara den lilla saken som räddar en från mörka tankar.

– Att möta andra i en grupp är ett slags terapi som inte alls gör ont, bara gott!

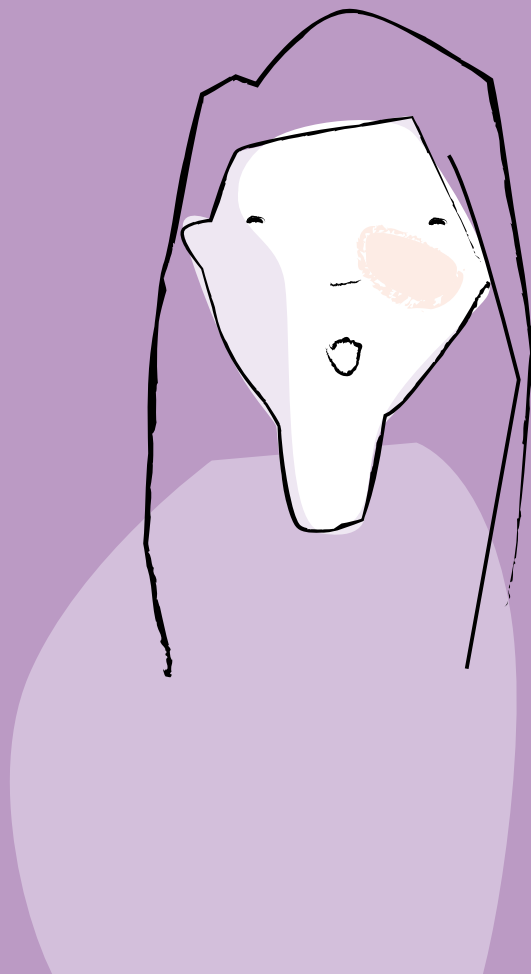
DET ALLRA VIKTIGASTE

Det finns många olika sätt att arbeta på när man vill bjuda in barn och ungdomar till att medverka. Oavsett form, så är det viktigaste av allt hur det som kommer fram blir mottaget och förvaltad. Om inte alla vi som arbetar med och för barn och ungdom är intresserade av och öppna för att ta emot det som kommer fram och praktisera konsekvenserna av det i vår vardag, så kommer ingenting att förändras.

Om vi frågar kommer vi att få svar. Det är vårt uppdrag och vårt ansvar både att fråga och att lära av svaren, så att vi blir ännu bättre på att ge barn som behöver det god hjälp och omsorg, så tidig som möjligt i livet.

Andra exempel

Voksne for Barns metod att lyfta fram barns röster är en av flera som förekommer i de nordiska länderna. De visar att det kommer fram viktiga åsikter när vuxna väljer att lyssna. Det är åsikter som både professionella kan använda i sin relation till barn som har det svårt och som politiker och andra beslutsfattare kan använda när de vill uppnå politiska förändringar.

Även de övriga organisationer som har deltagit i arbetet med vårt projekt "Tidiga insatser för sårbara familjer" strävar efter att föra fram de ungas röster och använder olika metoder för att uppnå målet. Här presenterar vi i korthet hur *De 4 Årstider* i Danmark, *Barnens Rätt i Samhället*, BRIS, i Sverige och *Pesäpuu* i Finland arbetar med ungas delaktighet.

DE 4 ÅRSTIDER, DANMARK

Mentorerna gör skillnad!

Även verksamheten *De 4 Årstider* i Danmark har utvecklat en metod för att öka de ungas inflytande i samhället. Børne- og Ungeambassadørerna är ett projekt som vuxit fram ur organisationens mentorsutbildning och mentorernas opinionsbildande arbete. Syftet är att engagera placerade barn och unga och ge dem en röst i det danska samhället.

Efter avslutat mentorsprogram har mentorer, på uppdrag av *De 4 Årstider*, bidragit till att lyfta fram familjehemsvården i debattens ljus och genom möten med familjehemsföräldrar, socialarbetare och andra professionella. Mentorerna har besökt mer än tio kommuner, dragit igång gruppmöten och deltagit i aktualitetsprogram på tv.

Mentorerna har genom sitt arbete banat väg även för andra barn och unga, som har lockats av möjligheten att berätta om sin situation. Mentorerna ingår i dag, tillsammans med andra barn från *De 4 Årstider* i Børnerådets expertpanel om placeringar utanför hemmet. Dessutom deltar mentorer och unga från organisationen i detta projekt, som ju i grunden genomförs på uppdrag av de nordiska ländernas regeringar.

Med sin erfarenhet och kunskap visar de unga dels hur det är att vara i samhällsvård, dels att de är en resurs att räkna med. De vill också påverka den offentliga debatten i större utsträckning och stärka placerade barns rättigheter och de dem röst i samhället.

De 4 Årstider

Aktivitets- och nätverkshuset *De 4 Årstider* är en plats för barn och unga som är eller har varit placerade utanför hemmet. Det startade som ett projekt under Socialministeriet och Köpenhamns kommun och ingår nu som kommunens stödutbud. Organisationen erbjuder bl.a. en plats med gemensamma aktiviteter, rådgivning, samtalsgrupper, boende i eget hem med tilldelad kontaktperson, stöd i samband med utslussning från familjehem och institution.

1. Islands hjälplinje är för både barn och vuxna

Mentorsutbildning

I oktober 2012 startade 14 unga mellan 18 och 26 år sin mentorsutbildning i De 4 Årstiders regi. Alla deltagare har tidigare varit placerade eller har haft annan kontakt med de sociala myndigheterna. Utbildningen innehåller både socialpsykologi, personlig utveckling och ledarutbildning inom klättring och kajak. Den är uppdelad i tre moduler om fem månader. Alla moduler består av både teori och praktik. Bland elementen i utbildningen finns utvecklingspsykologi, grupp-psykologi, lagstiftning, utbildningsvägledning, konfliktlösning, samtalsteknik, opinionsbildning och kommunikation.

BARNENS RÄTT I SAMHÄLLET, BRIS, SVERIGE

Barns röster via Hjälp-linjer för barn

Varje dag kontakter hundratals barn Nordens hjälplinjer för barn – BRIS i Sverige, *Børns Vilkår* i Danmark, Röda Korsets *Kors på halsen* i Norge, Mannerheims *Barnskyddsforbunds barn- och ungdomstelefon* i Finland och Röda korsets *Hjälpsarsimi 1717* på Island¹. Kontakterna sker inte längre enbart per telefon, utan till stor del via olika webbaserade kanaler som email, chat och diskussionsforum.

Via dessa organisationer kan behövande barn och unga – anonymt, gratis och under skyddade former – få kontakt med en vuxen som lyssnar och tar dem på allvar, som ger stöd, råd och kan länka barnet till samhällets hjälp. De som tar emot kontakterna är till största delen frivilliga som rekryteras enligt professionella kriterier, utbildas och handleds av hjälplinjerna. Alla kontakter dokumenteras, åtminstone med avseende på kön, ålder och vad kontakten handlade om, och i alla mejltexter och chat-loggar finns barnens egna genuina utsagor om sin situation.

BRIS

BRIS, Barnens Rätt I Samhället, är en religiöst och partipolitiskt obunden medlemsorganisation som har över 40 års erfarenhet av att möta och samtala med barn. Idag möter BRIS barn via BRIS 116 111, BRIS-mejlen och BRIS-chatten. Dessutom stöttar barn och unga varandra, under modererade former, på Diskussionsforum på BRIS.se. År 2011 hade BRIS 25 900 stödjande kontakter med barn och unga och nästan 40 000 inlägg publicerades på Diskussionsforum.

Barns röster

Genom alla dessa kontakter med barn och unga kan hjälplinjerna inte enbart ge de enskilda barnen stöd och hjälp, utan

Mer om
Nordens hjälplinjer:

Sverige:
www.bris.se

Danmark:
www.bornsvilkar.dk

Norge:
www.korspahalsen.no

Finland:
www.mll.fi/nuortennetti

Island:
www.redcross.is

Mer info om
hela världens hjälplinjer
för barn finns hos CHI:
www.childhelplineinternational.org

genom barnens röster får hjälplinjerna också unika bilder av barns och ungas liv, bekymmer och utsatthet i Norden idag. Tack vare stödverksamheternas barnanpassade och skyddade utformning och det förtroende som hjälplinjerna har hos barnen, kan till och med de mest utsatta, rädda och svikna barnen våga ta kontakt. Man kan anta att hjälplinjer är en av de få instanser som faktiskt kommunicerar med barn och unga i de så kallade mörkertalen – det vill säga, de barn som inte kontaktar, eller kommer att kontakta samhället för att få hjälp.

Att barnen alltid själva tar initiativet till kontakten bidrar också till att autenticiteten i berättelserna kan antas vara hög. Barnet styrs här inte på samma sätt av specifika frågeställningar, förväntningar eller beroendeförhållanden som ofta påverkar information från barn i andra sammanhang.

Unik grund för arbete för barns rättigheter

Barnens röster, eller bilder, som hjälplinjerna får, samlar och analyserar, ger organisationerna ett unikt material att använda för det arbete för barns rättigheter och för att förbättra barns och ungas levnadsförhållanden, som är den andra viktiga delen av deras verksamhet. Informationen är visserligen inte utan vidare generaliserbar – den kommer enbart från de barn och unga som kontaktat hjälplinjen. Trender i vad kontakterna handlar om kan dock ändå ge en fingervisning om samhällsutvecklingen för barn och unga, om man antar att det är ungefär samma urval ur populationen som kontaktar hjälplinjen från år till år, förutsatt att inte hjälplinjen till exempel avsevärt förändrat sin verksamhet eller marknadsföring.

Det centrala i denna information, dessa barnens röster, är genuiniteten. Vad barnen själva säger om hur det är att vara utsatt eller må dåligt, eller hur samhällets hjälp saknas och om den är onåbar eller inte fungerar, är eller borde vara ovärderlig kunskap för ett välfärdssamhälles beslutsfattare och hjälpinstanser.

Redan idag efterfrågas denna kunskap hos till exempel BRIS som remissinstans, från utredningar och professionella som möter barn, genom BRIS-rapporten och BRIS-akademien med mera.

Men potentialen är större och BRIS och övriga hjälplinjer för barn i Norden är alltid beredda och villiga att förmedla barns röster till de i samhället som kan behöva höra dem!

Ur två tonårstjevers mail till BRIS:

"Jag har aldrig haft en bra relation till mina föräldrar. När jag var liten var det jämt slagsmål... Jag fick ringa till polisen själv första gången jag var sex år. Mamma bad mig gömma mig när dom kom så dom inte skulle omhänderta mig, och jag gjorde det."

"Anledningen till hela mitt psykiska illamående började när jag var liten, väldigt liten. Egentligen har det inget med mig att göra, men det var lite problem i familjen, jag var helt enkelt liten och rädd, det har hållit i sig genom åren."

(Texterna är genuina men något redigerade för att säkra anonymiteten)

Resultat i praktiken

- BRIS har cirka 600 kontakter per år med barn som är omhändertagna av samhället. Utifrån deras röster och behov krävde BRIS år 2009 att alla omhändertagna barn ska ha en dedikerad socialsekreterare som bevakar barnets rättigheter och ser till barnets behov tillfredsställs. I juni år 2012 la regeringen i Sverige ett lagförslag om att varje omhändertaget barn ska få en egen socialsekreterare.
- Psykisk misshandel och psykisk ohälsa hos barn är exempel på områden där BRIS fördjupat analysen av barns röster i särskild rapportering och där BRIS ger olika uppslag till politiska insatser som skulle förbättra de här barnens livssituation. Det politiska intresset för frågorna är stort, men de åtgärder som genomförs har haft svårt att nå ut, bland annat vad gäller tillgänglig och likvärdig vård.

Unga deltar i utvecklingen

2008 startade *Pesäpuu* projektet "Ungdomar i samhällsvård". Syftet med projektet var att engagera ungdomarna i att utveckla samhällets tjänster som erbjuds i samband med vård utanför hemmet. Survivors-gruppen består i dag av tolv ungdomar mellan 16 och 25 år som är eller har varit i samhällsvård.

2010 började gruppen utarbeta handboken "Vi tror på dig – det ska du också göra". Boken riktar sig till barn och ungdomar i samhällsvård. Under hösten samma år arrangerades det första seminariet för barn och ungdomar. Mötet fick en stor inverkan på handbokens slutliga utformning. Handboken publicerades i oktober 2011 i samband med den nationella konferensen om barn i samhällsvård. Konferensen arrangerades av Centralförbundet för barnskydd.

Survivors-gruppen arrangerade, i samarbete med Barnombudsmannen, Institutet för hälsa och välfärd, samt Centralförbundet för barnskydd en turné i sex finska städer. Under turnén, som ägde rum mot bakgrund av den nya handboken, träffade Survivors-gruppen 120 placerade barn och ungdomar.

I samband med arbetet med boken utvecklade de en metodik för samtal med barn. Nästa steg i projektet är att skapa ett nationellt nätverk där barn och ungdomar i samhällsvård har möjlighet att aktivt vara med i beslutsfattandet när det gäller frågor som rör barnskydd och barn i samhällsvård.

Här är huvudpunkterna i metoden "Vi tror på dig – det ska du också göra" som används i samband med träffar med barngrupper och som ska stimulera deltagande:

1. Mentorerna presenterar sig och berättar om mötets syfte.
2. Samarbetet beskrivs för gruppen samt de regler som gäller kring exempelvis frivillighet, sekretess och användning av mobiltelefoner.
3. Lär känna varandra. Deltagarna berättar exempelvis om sin ålder, hur länge de varit i samhällsvård och intresset för samhällets barnskydd.
4. Kort delas ut med texter om barnskydd, familjehem och barns rättigheter samt om de känslor och tankar som ungdomar ofta har under placeringen. Efter en stunds eftertanke blir korten upplästa. Alla har möjlighet att

dela sina tankar med andra, reagera på korten och kommentera.

5. Mellanmål
6. Deltagarna hjälps åt att göra ett diagram som visar åt vem de unga anförtror sig. Var och en får tre kulor som släpps en och en i tre av sammanlagt sex plaströr. Plaströren är markerade "Tillsynsmyndigheten", "Socialarbetaren", "Familjehemmet", "En biologisk förälder", "Vän/släkting" och "Ingen". I slutänden bildar plaströren ett stapeldiagram. Ungdomarna får möjlighet att motivera sina val.
7. Arbete i smågrupper. Nu fördjupas de teman som diskuterades utifrån korten i punkt 4. Även ledarna deltar i diskussionen. Grupperna noterar de idéer som kommer fram och presenterar dem på valfritt sätt, genom tal, drama, teater, på tavla eller en affisch.
8. Avslutning. Alla deltagare beskriver den bästa dagen de upplevt och viker ett pappersflygplan. Planet kastas och svaren läses av den som går planet. Samma övning upprepas med frågorna "Vilket budskap sänder du till andra ungdomar?" och "Vilket budskap sänder du till beslutsfattare?"

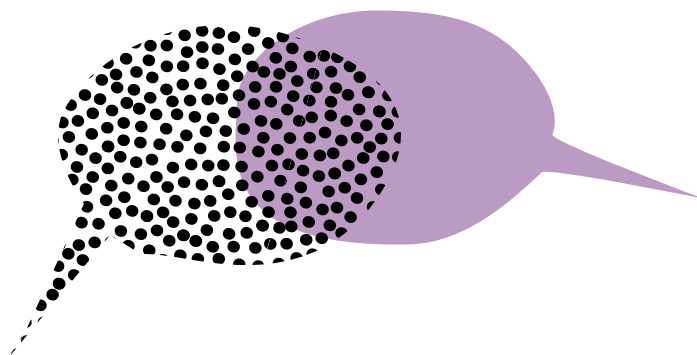
Det är ingen tvekan om att turnén i de finska städerna har gett resultat genom inflytande. I ett pressmeddelande från september 2012 poängterar den finska Barnombudsmannen Maria Kaisa Aula att de vuxna som arbetar inom barnskyddet måste ta med barn och unga i beslutsfattandet. Hon hänvisar just till den turné som arrangerades av Survivors-gruppen.

Läs
pressmeddelandet på
[www.nordicwelfare.org/
tidigainsatser](http://www.nordicwelfare.org/tidigainsatser)

Föreningen *Pesäpuu*, Kompetenscentrum för barnskydd, är en nationell finsk barnskyddsorganisation som utvecklar och bidrar med expertkunskap när det gäller välfärdstjänster för barn. *Pesäpuu* är en ideell förening som drivs med stöd av Finlands Penningautomatförening. Målet är att utveckla högkvalitativt och välplanerat stöd till barn. I organisationens arbete ser man barnet som en aktiv part och inte enbart som mottagare av stöd. Det är viktigt att barnen har möjlighet att uttrycka sina önskemål och att serviceleverantörerna tar hänsyn till dem.

Målet med *Pesäpuu*s utvecklingsarbete är att förverkliga barns aktiva deltagande och rättigheter i välfärdssektorn. *Pesäpuu* utvecklar konkreta metoder och verktyg för detta: kort, spel, arbetsböcker och handböcker. Verktygen riktar sig till dem som arbetar med barn och familjer. Barn, familjer, socialarbetare och skolor som samarbetar med *Pesäpuu* är också aktiva deltagare i utvecklingsarbetet. *Pesäpuu* upprätthåller och utvecklar utbildningsprogrammet *Pride*, som riktar sig till familjehem.

Pride-programmet utarbetades ursprungligen av Child Welfare League of America i USA. Programmet riktar sig till familjer och består dels av ett förberedelseprogram inför beslutet att bli familjehem ett dels ett fortbildningsprogram.

Ett stort tack vill vi rikta till alla unga som har deltagit i de samlingar som ägt rum i Danmark, Finland och Norge. Utan dem hade detta häfte varit omöjligt att skriva! Vi lovar att göra vårt bästa för att sprida kunskaperna och göra barns och ungas röster lite mer högljudda i samhällsdebatten.

Vi vill dessutom rikta ett särskilt tack till deltagarna i referens- och expertgrupperna som på många sätt har bidragit till innehållet i detta inspirationshäfte:

REFERENSGRUPP

- Vegard Forøy, Bufdir, Norge
- Anne Katrine Tholstrup Bertelsen, Social- og Integrationsministeriet, Danmark
- Tórhild Højgaard, Socialministeriet, Färöarna
- Lára Björnsdóttir, Ministry of Welfare, Island
- Súsanna Nordendal, Socialministeriet, Färöarna
- Monica Norrman, Socialstyrelsen, Sverige
- Birgit V Niclasen, Ministry of Health, Grönland
- Anne Melchior Hansen, Socialstyrelsen, Danmark
- Mia Montonen, FSKC, Finland
- Riitta Viitala, Social- och hälsovårdsministeriet, Finland
- Doris Bjarkhamar, Socialministeriet, Färöarna

EXPERTGRUPP

- Christine Väливаara, Pesäpuu, Finland
- Karin Källsmyr, Voksne For Barn, Norge
- Peter Irgens, BRIS, Sverige
- Ina Nergård, Voksne For Barn, Norge
- Terese Mersebak, De 4 Årstider, Danmark
- Stina Hansen, De 4 Årstider, Danmark

Denna DVD-film har producerats av *Voksne for Barn* i Norge. Den visar i praktiken hur metoden som vi beskriver i inspirationshäftet fungerar. Skivan har producerats på uppdrag av Nordens Välfärdscenter. För finansieringen står Nordbuk, Nordiska barn- och ungdomskommittén. Till dem vill vi rikta ett särskilt tack!

NORDENS VÄLFÄRDSCENTER / Nordic Centre for Welfare and Social Issues
Box 22028, SE 104 22 Stockholm / Besöksadress Hantverkargatan 29 / Sverige
www.nordicwelfare.org